

Múltidéző: anekdoták Arató Mátyásról, a SZÁMKI igazgatójáról

2026. január 21-én a rádió "Múltidéző" c. műsorában az aznapi dátumhoz tartozó neves eseményeket, az enapon született híres embereket sorolták fel 1-2 mondatos ismertetővel. Egyszer csak volt SZÁMKI-s igazgatóm, Arató Mátyás neve ütötte meg a fületem. Ez hangzott el: "1931. január 21-én született Arató Mátyás, Széchenyi díjas matematikus. A díjat a valószínűségszámítás, a matematikai statisztika és a számítástudomány terén elért, nemzetközileg is elismert eredményeiért, a számítástechnika hazai elterjesztésében vállalt kiemelkedő szerepéért kapta." [†2015]

Utóbbival - már mint „a számítástechnika hazai elterjesztésében vállalt kiemelkedő szerepével” - kapcsolatban azóta is sorra elevenednek fel régi SZÁMKI-s, Arató Mátyás igazgatónkat visszaidéző emlékeim. Az alábbiakban elmesélek ezek közül három, számomra emlékezetes történetet.

1./ Az első történet ahhoz a naphoz kötődik, mikor 1976-ban Arató Mátyást, a SZÁMKI újonnan kinevezett igazgatóját bemutatták nekünk, munkatársaknak. Már az új székházban voltunk mindnyájan, a Csalogány utcában. Egyik délelőtt fel kellett mennünk közös intézeti rendezvényre a VII. emeletre. (Talán az akkoriban kötelezően ünneplendő április 4. alkalmából?) Az ebédlő széksorokkal volt telerakva, azokat töltöttük meg. Ahogy az lenni szokott, megvolt az alkalomnak megfelelő ünnepi beszéd, és ezután következett volna a kultúrműsor, melynek szolgáltatója egy általános iskola kis énekkara volt. Nos, az ő színre lépésüket előzte meg új igazgatónk, Arató bemutatása. (Akkor láttam őt először.) Ezután következett a gyerek-kórus műsora, akik népdalcsokrot adtak elő. Egyszer csak azt a népdalt halljuk felcsendülni, hogy:

"Csillagok, csillagok szépen ragyogjatok,
A szegény legénynek utat mutassatok."

Kuncogás hullámozott végig a munkatársak széksoraiban. (A kórust vezénylő tanár bácsi meglepetten fordult hátra, nem tudta mire vélni a hallgatóság eme reakcióját.) - Ahogy később megismertem, Aratónak kiváló humorérzéke volt és a humoros helyzeteken szívből tudott hahotázni. Biztos vagyok benne, hogy ő is remekül mulatott a gyerek-kórus őt igazgatói székébe beiktató "fohászan".

2./ Az 1970-es évek utolsó éveiben a Heppes Aladár vezetésével működő projektben dolgoztam, melynek feladata az állami népességnyilvántartás adatbázisának és személyi szám kiosztási rendszerének létrehozása volt. Államigazgatásilag fontos, az érdeklődés homlokterében álló feladata volt ez akkor a SZÁMKI-nak, nagyon szoros határidővel, nagy hajrában, ezért Arató folyamatosan figyelemmel kísérte a projekt tevékenységét.

Egy alkalommal Stahl János kollégám, aki nagy matematikus koponya és egyben híres viccmester volt, azzal jött oda hozzám, hogy szerinte a lehetetlennel határos, hogy a csapatom el tudjon készülni egy bizonyos részfeladatával a közeli határidőig. De ha mégis sikerülne, akkor ő fizet nekem egy láda sört. Szó szót követett, és fogadtunk. Sajnos a csapatom hiába dobott be apait-anyait, pár napot késtünk, én elvesztettem a fogadást, és tartoztam Stahl Jánosnak egy láda sörrel. - Arató tudomást szerzett a fogadásról, és megüzente nekem, hogy ő átveszi tőlem a sör finanszírozásának terhét. - Néhány nap múlva a Heppes-projekt huszonvalahány fős tagsága levonult a közeli Belga sörözőbe a Belgrád rakpartra, ott tatár bifszteket fogyasztott, és

boldogan megitta hozzá fogadásunk tétjét, a láda sört. (Arató maga nem volt ott, de gondoskodott a sör-számla kifizetéséről.)

3./ Ugyanezen években "tömegeket" mozgatott meg a SZÁMKI-ban az évente megrendezésre kerülő STÉG - sok sportágból álló - versenysorozat, melyben több KSH-intézmény csapata vett részt. Ezek nagyon népszerű versenyek voltak, és nemcsak a fiatalok, a huszonévesek szálltak be. Emlékszem, hogy valamelyik STÉG után az egyik huszonéves kollégám nagy tisztelettel említette Arató teljesítményét, aki az egyik futószámban dobogós helyezést ért el. (Nem emlékszem, melyiket.) "Nem mi engedjük nyerni, egyszerűen jobban futott, mint mi" - mesélte. (Arató akkor kb. kétszer annyi idős volt, mint ez a huszonéves fiatal, úgy 45-48 éves. - Később egy interjúban olvastam, hogy Arató rendszeresen sportolt. Több, mint 20 éven át - SZÁMKI-s éveiben is - naponta 6-8 km-t futott vagy úszott.)

Hát ezek az emlékek elevenedtek fel bennem és kívánczok lettem azután, hogy meghallottam volt igazgatónk, Arató Mátyás nevének említését a rádióban.

1981 tavaszán én megváltam a szívemnek oly kedves SZÁMKI-tól (született Infelortól). Ha én akkor el nem jöttem volna, az Arató-anekdoták mesélése is tovább folytatódott volna.

Budapest, 2026. január